

Service de lutte contre la pauvreté,
la précarité et l'exclusion sociale
Steunpunt tot bestrijding van armoede,
bestaansonzekerheid en sociale uitsluiting
Dienst zur Bekämpfung von Armut,
Prekären Lebensumständen und
Sozialer Ausgrenzung

10/12/2020

Opvolging van de internationale mensenrechtenverdragen door het Steunpunt tot bestrijding van armoede

Evaluatie van de effectiviteit van de uitoefening van mensenrechten

Een sterk mensenrechtenmandaat voor het Steunpunt

Het [Samenwerkingsakkoord tussen de federale Staat, de Gemeenschappen en de Gewesten betreffende de besteding van het armoedebeleid](#) - dat de wettelijke basis vormt voor het Steunpunt tot bestrijding van armoede - omschrijft armoede in termen van een schending van de grondrechten. De bestrijding van armoede verloopt bijgevolg via het herstel van de uitoefening van deze grondrechten.

Het Steunpunt tot bestrijding van armoede heeft een sterk mandaat gekregen om de effectiviteit van de uitoefening van rechten in situaties van armoede te evalueren. Het doet dit op verschillende manieren: door **structureel overleg** te organiseren tussen mensen in armoede en hun verenigingen enerzijds en diverse andere maatschappelijke actoren in de strijd tegen armoede anderzijds, als basis voor de [tweejaarlijkse Verslagen](#); door het verzamelen van **informatie** en ondersteunen van **onderzoek**; en via het project [rechtspraak](#) dat gerechtelijke beslissingen gerelateerd aan de uitoefening van rechten in situaties van armoede verzamelt en publiceert.

Daarnaast schrijft het Steunpunt, al dan niet samen met partnerinstellingen, parallelle rapporten in het kader van de [opvolging van de Internationale mensenrechtenverdragen](#).

Controlemechanismen bij internationale mensenrechtenverdragen

De internationale mensenrechtenverdragen van de Verenigde Naties (VN) voorzien controlemechanismen voor de uitvoering van de verdragen. Deze controle gebeurt onder andere in de vorm van rapporten. Om de zoveel jaar moeten de **lidstaten** aan de bevoegde comités verslag uitbrengen over de vooruitgang die ze al dan niet geboekt hebben om hun engagement na te komen waartoe ze zich verbonden hebben door het specifieke verdrag te ondertekenen. Ter aanvulling op deze rapporten van de lidstaten kunnen **middenveld- en niet-gouvernementele organisaties** alternatieve rapporten indienen met eigen accenten, extra informatie en kritische vragen. **Mensenrechteninstellingen** kunnen met dezelfde intentie parallelle rapporten aanleveren. Op basis van al deze rapporten formuleren de

bevoegde comités van de Verenigde Naties conclusies of slotbeschouwingen gericht aan de lidstaten.

De voorbije jaren werkte het Steunpunt tot bestrijding van armoede (mee) aan drie **parallele rapporten** in opvolging van de mensenrechtenverdragen van de Verenigde Naties - het internationaal Verdrag inzake de rechten van het kind, het internationaal Verdrag inzake burgerrechten en politieke rechten, het internationaal Verdrag inzake economische, sociale en culturele rechten - en leverde het een bijdrage aan het Universeel Periodiek Toezicht.

We staan kort stil bij elk van deze parallele rapporten, schuiven telkens enkele aandachtspunten van het Steunpunt naar voren, samen met eventuele reacties die de bevoegde comités in hun slotbeschouwingen formuleerden.

Het Steunpunt volgt de internationale mensenrechtenverdragen op

[Internationaal Verdrag inzake de Rechten van het Kind \(IVRK\)](#)

Ter aanvulling van het [vijfde en zesde periodiek rapport van België](#) in opvolging van het Internationaal Verdrag inzake de Rechten van het Kind, stelde het Steunpunt tot bestrijding van armoede samen met Unia en Myria een [parallel rapport op ter attentie van het VN-Kinderrechtencomité](#).

Het Steunpunt vroeg onder andere extra aandacht voor het **behoud van de band tussen geplaatste kinderen en hun ouders** (punt 5.4). Meer specifiek uitte het Steunpunt zijn bekommernissen bij de federale [Wet van 19 maart 2017 tot wijziging van de wetgeving tot invoering van een statuut voor pleegzorgers](#), die onvoldoende garanties biedt om deze band te behouden en versterken. Het Steunpunt beval aan om die artikels uit de wet te schrappen die de positie van ouders bij een pleegplaatsing verzwakken.

Op 7 februari 2019 formuleerde het VN-Kinderrechtencomité 55 [aanbevelingen](#) aan België. Het Comité dringt er onder meer op aan om via gezinsgerichte hulp en ondersteuning plaatsing te voorkomen. Het vraagt ook om de wet van 19 maart 2017 te herzien (art 28) om *“de positie van ouders wiens kind geplaatst is in de pleegzorg te versterken en om het recht van het kind om persoonlijke relaties en regelmatig direct contact te hebben met beide ouders te garanderen, wanneer dit in zijn of haar belang is”*.

Het Belgische Grondwettelijk Hof annuleerde, in antwoord op verschillende verzoekende partijen, de mogelijkheid van pleegzorgers om - bij afwezigheid van een overeenkomst tussen de ouders en de pleegzorgers - een algemene delegatie van belangrijke aspecten van het ouderlijk gezag te vragen ([arrest nr. 36/2019](#)).

[Internationaal verdrag inzake burgerrechten en politieke rechten \(IVBPR\)](#)

Ter aanvulling van het [zesde periodiek rapport van België in het kader van het Internationaal Verdrag inzake burgerrechten en politieke rechten](#) stelde het Steunpunt tot bestrijding van armoede samen met Unia en Myria een [parallel rapport](#) op ter attentie van het VN-Mensenrechtencomité.

Het Steunpunt bracht de volgende kwesties onder de aandacht: **plaatsing van kinderen** en de wet over de versterking van het statuut van pleegzorgers (§ 7,8,9), problemen bij de

inschrijving in het bevolkingsregister (§ 81, 82 83) en de **vrijheid van vereniging** die onder druk staat (84, 85, 86).

Op 6 december 2019 publiceerde het VN-Mensenrechtencomité zijn [slotbeschouwingen](#). Daarin staat geen directe verwijzing naar de kwesties die door het Steunpunt werden aangekaart.

[Internationaal verdrag inzake economische, sociale en culturele rechten](#) (IVESCR)

Ter aanvulling van het [vijfde periodiek rapport van België in het kader van het Internationaal Verdrag inzake economische, sociale en culturele rechten](#) publiceerde het Steunpunt tot bestrijding van armoede een [eigen parallel rapport](#). In dit rapport komen verschillende rechten aan bod, zoals het recht op onderwijs, het recht op sociale bescherming, het recht op voeding en het recht op gezondheid. De focus ligt echter op het **recht op adequate huisvesting**, in antwoord op de uitgesproken vraag van het VN-Comité voor economische, sociale en culturele rechten.

Het Steunpunt klaagt onder andere de problematiek van **uithuiszettingen** aan (punt 3.1.2.b). Het beveelt aan om in de drie regio's een uniforme en systematische registratie te organiseren van de rechterlijke, administratieve en 'wilde' uithuiszettingen om een correct beeld te krijgen van de omvang van deze praktijken. Het pleit er ook voor dat er bij een onbewoonbaarheidsverklaring geen uithuiszetting gebeurt (behalve bij imminente dreiging voor de gezondheid) zonder dat er in een betere huisvesting wordt voorzien voor de betrokken huurder.

Daarnaast zet het Steunpunt ook de kwestie van het **recht op water** op de agenda (punt 3.1.2.d). Het dringt niet alleen aan op een sociaal tarief voor water maar ook op een minimumlevering water die een menswaardig bestaan mogelijk maakt, rekening houdend met de gezinssamenstelling. Het is ook nodig om de invoering en het gebruik van de waterdebietbegrenzer in het Waalse en Vlaamse Gewest af te toetsen op de menselijke waardigheid, met betrokkenheid van mensen in armoede, hun verenigingen en de diverse stakeholders.

Op 26 maart 2020 publiceerde het VN-Comité voor economische, sociale en culturele rechten zijn [slotbeschouwingen](#). Verschillende ervan lijken geïnspireerd door zaken die het Steunpunt in zijn parallel rapport heeft aangebracht. Zo beveelt het Comité België aan *“om erop toe te zien dat in de drie regio's uithuiszettingen slechts als laatste oplossing worden uitgevoerd, zelfs bij onbewoonbaarheid, tenzij er sprake is van een imminent risico voor de gezondheid of de veiligheid. Het dringt er ook op aan om gedwongen uithuiszettingen te verbieden zonder toekenning van een vervangwoning en om alle gevallen van uithuiszetting systematisch te registreren”* (punt 41).

Het Comité beveelt de staat ook aan *“om erover te waken dat water voor alle huishoudens betaalbaar blijft en om de invoering van een sociaal tarief voor water te overwegen. Het beveelt ook aan om een minimumlevering van water en sanitatiediensten te garanderen, rekening houdend met de grootte van huishoudens, inclusief bij de toevlucht tot debietbegrenzers die werden ingevoerd in het Waalse en Vlaamse Gewest”* (punt 45).

In de rapporteringsprocedure volgend op de publicatie van zijn slotbeschouwingen vraagt het VN-Comité dat België bijkomende informatie verschaft over de wijze waarop het rekening heeft

gehouden met de aanbevelingen van het Comité rond armoede en (gedwongen) uithuiszettingen.

Universeel Periodiek Toezicht

Het Universeel Periodiek Toezicht - meestal afgekort UPR naar Universal Periodic Review - is een procedure van de VN die om de vijf jaar de mensenrechtensituatie in alle landen doorlicht. In 2020 was België aan de beurt. Deze procedure verschilt van de andere controlemechanismen omdat het om een peer-review gaat. UPR is een **politieke evaluatie** waarbij staten elkaar evalueren met betrekking tot het naleven en bevorderen van de mensenrechten. Bij de andere controlemechanismen (IVRK, IVBPR of IVESCR) gaat het om een **juridische evaluatie** die gebeurt door experts van de VN, volgens de bepalingen in de respectievelijke verdragen.

Ook hier kunnen middenveld- en niet-gouvernementele organisaties en mensenrechteninstellingen respectievelijk een alternatief of parallel rapport indienen ter aanvulling op het officiële rapport van de staat. Het Steunpunt tot bestrijding van armoede diende samen met Unia en Myria een [parallel rapport](#) in. Ter voorbereiding van het rapport werd een bevraging van het middenveld georganiseerd om een zicht te krijgen op hun prioritaire aandachtspunten. Het Steunpunt richtte zich expliciet tot de leden van zijn begeleidingscommissie en kon ook putten uit de analyses die resulteerden uit voorgaande overlegprocessen in functie van zijn tweejaarlijkse Verslagen. In het rapport vraagt het Steunpunt onder andere extra aandacht voor **het recht op water, het recht op gezondheid en het recht op een behoorlijke levensstandaard**.

De VN-Mensenrechtenraad zou zich in april-mei 2021 over de Universele periodieke evaluatie van België buigen, maar deze sessie is omwille van COVID-19 uitgesteld.

Bij wijze van besluit

Deze werkzaamheden van het Steunpunt rond de opvolging van de mensenrechtenverdragen vormt een belangrijk onderdeel van zijn missie, het evalueren van de effectiviteit van uitoefening van mensenrechten in armoedesituaties. Het Steunpunt kan hiervoor uitvoerig gebruik maken van de inzichten en aanbevelingen uit de verschillende overlegprocessen en de bijhorende tweejaarlijkse Verslagen, de informatie en het onderzoeksmateriaal die het op zijn website verzamelt en de samenvattingen van gerechtelijke beslissingen die in het kader van het project rechtspraak worden gepubliceerd.

We nodigen u als lezer – en als actor in de strijd tegen armoede – uit om van de verschillende parallelle rapporten gebruik te maken in de eigen werkzaamheden, en tegelijk het Steunpunt elementen aan te reiken die de volgende rapporten kunnen voeden en inspireren. Dit ter realisatie van de grondrechten voor iedereen... een oproep helemaal in het kader van de Human Rights Day van vandaag!